

З огляду на дані положення кодексів, очевидним є те, що саме по собі включення до переліку форс-мажорних обставин воєнних дій, не свідчить про те, що це автоматично звільняє сторону зобов'язання від відповідальності за невиконання її обов'язку. Така сторона повинна довести в кожному випадку наявність причинно-наслідкового зв'язку між воєнними діями та невиконання нею зобов'язань.

Список використаних джерел:

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення: 30.05.2022).
2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 30.05.2022).
3. Про торгово-промислові палати в Україні: Закон України від 02.12.1997 № 671/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/671/97-вр#Text> (дата звернення 30.05.2022).
4. Щодо засвідчення форс-мажорних обставин: Лист Торгово-промислової палати 2024/02.0-7.1 від 28.02.2022 URL: <https://ucci.org.ua/uploads/files/621cba543cda9382669631.pdf> (дата звернення: 30.05.2022).

Ключові слова: виконання договірних зобов'язань, форс-мажорні обставини, воєнний стан, звільнення від відповідальності.

Key words: fulfillment of contractual obligations, force majeure, martial law, release from liability.

АПАЛЬКОВА ІННА СЕРГІЙВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри цивільного процесу, кандидат юридичних наук*

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ОСОБИ, БЕЗВІСТИ ЗНИКЛОЇ В УМОВАХ ВІЙНИ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Через повномасштабну війну росії проти України та злочинні дії окупантів у багатьох регіонах нашої держави, таких як Херсонська, Миколаївська, Запорізька, Донецька, Луганська, Харківська області, відбуваються викрадення громадян. Доля багатьох українців наразі залишається невідомою, зв'язок між рідними та близькими втрачений. Тому важливим для людей, які втратили зв'язок з близькою людиною, є визначення правового статусу особи, з якою втрачено зв'язок і місцезнаходження якої невідомо.

Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти» та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення правового регулювання суспільних відносин,

пов'язаних із набуттям статусу осіб, зниклих безвісти за особливих обставин» від 14.04.2022 р. № 2191-IX внесено зміни до Закону України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти» від 12.07.2018 р. № 2505-VIII.

Сьогодні досить важливим для людей, які втратили зв'язок з близькою людиною, є визначення (встановлення) правового статусу особи, з якою втрачено зв'язок і місцезнаходження якої невідомо.

Порядок визначення (встановлення) правового статусу особи, з якою втрачено зв'язок і місцезнаходження якої невідомо регулюється, зокрема ЦК України, ЦПК України, Законом України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти» та іншими нормативно-правовими актами.

Законом України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти» визначено, що особою, зниклою безвісти вважається фізична особа, стосовно якої немає відомостей про її місцеперебування на момент подання заявником заяви про її розшук [1].

Особа, яка зникла безвісти в зоні збройного конфлікту під час проходження нею військової служби або за будь-яких інших обставин, що підтверджують факт перебування особи у цій зоні вважається особою, зниклою безвісти у зв'язку зі збройним конфліктом.

Особа, яка зникла безвісти у зв'язку зі збройним конфліктом, воєнними діями, заворушеннями всередині держави або у зв'язку з надзвичайними ситуаціями природного чи техногенного характеру або іншими подіями, що можуть спричинити масову загибель людей вважається особою, зниклою безвісти за особливих обставин.

Особа набуває статусу такої, що зникла безвісти, з моменту подання заявником заяви про факт зникнення особи безвісти та її розшук або за рішенням суду (про визнання фізичної особи безвісно відсутньою) та вважається зниклою безвісти до моменту припинення її розшуку (до встановлення місцеперебування, місця поховання чи місцезнаходження останків особи, зниклої безвісти).

Заява про факт зникнення особи безвісти та її розшук подається до Національної поліції України, органу уповноваженого на розшук осіб, зниклих безвісти, зокрема родичем такої особи.

Фізичну особу може бути визнано безвісно відсутньою лише в судовому порядку. Підставою для визнання фізичної особи безвісно відсутньою є відсутність її протягом року за місцем постійного проживання і відсутність відомостей про місце її перебування.

Відповідно до ст. 305 ЦПК України, заяву про визнання фізичної особи безвісно відсутньою може бути подано заявником (членом сім'ї, родичем) до суду за місцем проживання заявника або за останнім відомим місцем проживання (перебування) фізичної особи, місцеперебування якої невідоме, або за місцезнаходженням її майна [2].

У заяві про визнання фізичної особи безвісно відсутньою зазначається мета з якою необхідно визнати фізичну особу безвісно відсутньою (наприклад, з метою розірвання шлюбу іншим із подружжя), обставини, що підтверджують безвісну відсутність фізичної особи та долучаються

всі наявні у заявника докази (наприклад, підтвердження звернення до правоохоронних органів із заявою про зникнення особи та її розшук).

При зверненні до суду із вказаними заявами Заявник має надати суду якомога більше доказів смерті чи зникнення особи. Доказами вказаних фактів можуть бути: довідки чи акти про смерть складені свідками, військовими, фото тіла чи місця поховання особи, витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань щодо реєстрації заяви про злочин щодо зникнення чи смерті особи, фото, відео, статті ЗМІ щодо обстрілів в період смерті фізичної особи, викрадення особи, покази свідків смерті чи зникнення фізичної особи, які зможуть надати свої покази в суді.

Суд розглядає справу за участю заявника, свідків, зазначених у заяві, та осіб, яких сам суд визнає за потрібне допитати, і ухвалює рішення про визнання фізичної особи безвісно відсутньою або про оголошення її померлою.

Після набрання законної сили рішенням про оголошення фізичної особи померлою суд надсилає рішення відповідному органу державної реєстрації актів цивільного стану для реєстрації смерті фізичної особи, а також до нотаріуса за місцем відкриття спадщини, а в населеному пункті, де немає нотаріуса, – відповідного органу місцевого самоврядування для вжиття заходів щодо охорони спадкового майна. За наявності в населеному пункті кількох нотаріусів, а також у випадках, коли місце відкриття спадщини невідоме, рішення надсилається до державного нотаріального архіву з метою передачі його за належністю уповноваженому нотаріусу для вжиття заходів з охорони спадкового майна [2].

Окрім того, ст. 46 Цивільного кодексу визначає порядок оголошення фізичної особи померлою. Зокрема, фізична особа, яка пропала безвісти у зв'язку з війсьними діями, збройним конфліктом, може бути оголошена судом померлою після спливу двох років від дня закінчення воєнних дій. З урахуванням конкретних обставин справи суд може оголосити фізичну особу померлою і до спливу цього строку, але не раніше спливу шести місяців [3].

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти» від 12.07.2018р, № 2505-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2191-20#n5>
2. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2003 р. № 1618-IV, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#n9978>
3. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003р, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

Ключові слова: цивільне судочинство, цивільний процес, правовий статус особи, безвісти зникла особа, воєнний стан в Україні.

Key words: civil proceedings, civil proceedings, legal status of a person, missing person, martial law in Ukraine.